

Rozwój aktywności przedszkolaka - zabawa

Wstęp

Wiek przedszkolny to okres zabawy w życiu dziecka. Dzieci w tym wieku zmieniają formy i sposoby zabawy – jest to powiązane z dojrzewaniem motorycznym, poznawczym i emocjonalno-społecznym dzieci. W przedszkolach, w których dzieci podzielone są na grupy wiekowe, obserwacje zabaw w poszczególnych grupach wyraźnie ukazują zróżnicowanie potrzeb i możliwości w zakresie podejmowanych aktywności.

Grupa zróżnicowana wiekowo jest polem przenikania się różnych sposobów zabawy. W związku z tym może ona być środowiskiem dobrze stymulującym rozwój wszystkich dzieci, pod warunkiem odpowiedniego przygotowania i zaangażowania nauczyciela. Szczególnie w takich grupach nauczyciel powinien koncentrować się na kierowaniu grupą jako całością, uwzględniając duże indywidualne zróżnicowanie dzieci. Spojrzenie na grupę dzieci jako zbiór małych, kiluosobowych zespołów lub poszczególnych jednostek ułatwi zrozumienie tego, co dzieje się wśród nich.

Działalność podejmowana przez dzieci w czasie zabawy ma charakter twórczy, prowadzi do samodzielnego poznawania i przekształcania rzeczywistości. Zabawa daje jej uczestnikom możliwość wyrażania emocji, a przez to ułatwia ich przeżywanie. Dzieje się tak dzięki temu, że stany uczuciowe towarzyszące zabawie rozgrywają się w świecie wyobraźni i dlatego dziecku łatwiej jest kontrolować całą sytuację. Może bezpiecznie wyrażać siebie i analizować uczucia, których doświadcza. W dorosłym życiu uznaje się na ogół, że zabawa i praca są przeciwieństwem. Jednakże analiza i bliższe poznanie form aktywności dzieci i dorosłych pozwala zmienić to przekonanie. Dziecięca zabawa może być wypełniona głęboką powagą i trudem. Warto o tym pamiętać i doceniać wysiłek, jaki wkłada w nią dziecko.

Podkreślenia wymaga też bardzo ważna rola zabawek w przyswajaniu i odzwierciedlaniu zaobserwowanych stosunków międzyludzkich. Złożone treści ról w zabawie ułatwiają dziecku wchodzenie w świat wyższych form działalności ludzkiej, w świat zasad i ludzkich relacji. Treści zabawy stają się źródłem rozwoju moralnego dziecka. Dziecko przeżywa świat całym sobą, nie umie analizować różnych zdarzeń “od zewnątrz”. Zabawa umożliwia mu poznanie świata w działaniu. Bezpieczna zabawa prowadzi do budowania wewnętrznego zaufania i pewności siebie.

Ważną rolę osób dorosłych jest zapewnienie dzieciom przestrzeni i czasu na zabawę oraz odpowiednich zabawek, gdyż takie działanie wspiera ich prawidłowy rozwój. Zadaniem dorosłego, zarówno rodzica, jak i nauczyciela, jest zachęcanie do zabawy, uczestniczenie w niej oraz uczenie dzieci różnych form zabaw w okresie wczesnodziecięcym.

Zabawy trzylatków

Dzieci trzyletnie:

- są coraz sprawniejsze fizycznie, a co za tym idzie bardziej samodzielne przy wykonywaniu czynności samoobsługowych i wszelkich innych;
- dzięki intensywnemu rozwojowi mowy (wzbogaceniu słownika i poprawy płynności wypowiedzi) mogą już korzystać w zabawie z pewnych ustaleń, przekazywać wyobrażenia;

- wykazują skłonność do naśladowania oraz podatność na sugestię słowną;
- nie potrafią jeszcze bawić się razem z rówieśnikami, na ogół chętnie przebywają obok siebie;
- często naśladują różne formy działania osób dorosłych i rówieśników.

Uwaga dzieci trzyletnich łatwo ulega rozproszeniu. W związku z tym ich zabawy cechuje duża zmienność i krótki czas trwania. W tym wieku maluchy jeszcze nie potrafią wchodzić w prawdziwe kontakty z rówieśnikami, nadal najważniejsza jest osoba dorosła, która może poświęcić im dużo uwagi.

Ulubione zabawki w tym okresie to misie, lalki i przytulanki. Interesujące też stają się różnokolorowe klocki. Mając do czynienia z nowymi obiektami i sytuacjami, dziecko staje się badaczem ich właściwości, zajmuje się ich przetwarzaniem lub wytwarzaniem nowych obiektów. Dla małych dzieci naturalne jest, że ich zabawki mogą ożyć. Bawią się samodzielnie rozmawiając z przedmiotami, naśladują zaobserwowane w świecie ludzi dorosłych zachowania.

Udostępnianie klocków i zachęcanie dziecka do zabaw konstrukcyjnych sprzyja rozwijaniu myślenia i wpływa na doskonalenie precyzji ruchów dziecka. Tworzenie przeróżnych budowli i konstrukcji stymuluje rozwój dziecięcej wyobraźni i innych funkcji psychicznych. Dążenie do ukończenia budowli pozwala ćwiczyć umiejętność pokonywania własnych ograniczeń wynikających z małej precyzji i słabej koordynacji ruchów, gdy mimo niepowodzeń zabawę uda się doprowadzić do końca. W tym wieku niezbędne są także akcesoria do zabawy w piasku – wiaderka, łopatki, foremki.

Rozwój różnych umiejętności dziecka oraz sposób rozumienia świata dobrze stymuluje zabawa w teatr. Zainscenizowana przez dorosłego króciutka scenka, podczas której np. lalka kłóci się z misiem powoduje, że dziecko zaczyna samo szukać rozwiązań, aby pomóc lalce lub misiowi. Umiejętnie zachęcony trzylatek sam będzie odgrywał odpowiednie role. Poproszony, by podsunął misiowi jakiś sposób na rozwiązanie sprawy, może mieć kłopot. Warto podsunąć mu kilka prostych pomysłów, nie narzucając wyboru. Ważne jest, by zabawa miała szczęśliwe zakończenie. Wtedy osiągnąć można efekt terapeutyczny, gdyż dziecko przekona się, że w życiu są różne problemy i można nauczyć się je rozwiązywać.

Ważnym obszarem działalności zabawowej dziecka jest aktywność plastyczna. Rysowanie, malowanie, wylepianie, wyklejanie, wycinanie to aktywności, które dzieci podejmują dla przyjemności. Pierwszy etap wieku przedszkolnego wiąże się z nabywaniem podstawowych umiejętności niezbędnych do wykonywania w wieku starszym złożonych prac plastycznych. Rysunki dzieci w tym wieku określane są jako bazgroty. Występują w nich różne, złożone formy. Pojawiają się również elementy figuralne. Mimo że nie przypominają niczego szczególnego, dzieci nadają im określone nazwy.

Zabawy czterolatek

Dzieci czteroletnie

- posiadają znacznie silniejszą niż u trzylatka tendencję do szukania towarzystwa rówieśników do zabawy;
- potrafią dłużej koncentrować uwagę, a tym samym mają większą możliwość uczestniczenia w bardziej złożonych zabawach;
- zaczynają interesować się grami dziecięcymi,

- wymagają jeszcze pomocy i pośrednictwa ze strony dorosłych (szczególnie przy ustalaniu reguł, rozwiązywaniu konfliktów itp.).

Warto, by dzieci miały zabawki przedstawiające przedmioty codziennego użytku tj. sprzęty kuchenne, narzędzia, pościel, wózki, mebelki itd. Dzięki tym zabawkom mogą wzbogacać i urozmaicać swoje zabawy. Przeżywanie w trakcie zabaw codziennych, “dorosłych” sytuacji ułatwia dzieciom zrozumienie złożoności sytuacji, z którymi stykają się w życiu.

Rozwijają się zabawy konstrukcyjne dzieci. Wykorzystywanie coraz bardziej różnorodnego materiału wzbogaca treść i formę powstających konstrukcji. Pojawiają się elementy planowania. Wcześniej dziecko konstruowało “coś”, a potem nadawało nazwę, czterolatek zaczyna planować i według założonego planu prowadzić działania konstrukcyjne.

Jest to wiek, w którym ważną rolę w budowaniu zrozumiałego obrazu świata odgrywają doświadczenia w wydłużających się i coraz bardziej skomplikowanych zabawach tematycznych. Zabawy tematyczne dzieci często jeszcze związane są z działaniami z życia codziennego. Zaczynają się również pojawiać tematy pochodzące z bajek, filmów itp. Systematycznie wzrasta złożoność ról odgrywanych przez dzieci. W trakcie umów związanych z organizacją takich zabaw dzieci nadają różnym przedmiotom znaczenie umowne, symboliczne.

W tym okresie dzieci osiągają podstawową gotowość do podejmowania zabaw o charakterze gier. Gry dla czterolatek powinny mieć jedną–dwie proste reguły. Chociaż dzieci chętnie rywalizują, nie umieją jeszcze podporządkowywać się regułom. Powoduje to problemy z przestrzeganiem reguł i ich częste modyfikacje. Aby uczyć dzieci gier i zachęcać do uczestniczenia w nich, należy starać się systematycznie organizować je, zachęcać dzieci do zabawy, a także wspierać przegrywających.

Wszystkie opisane powyżej rodzaje zabaw, to zabawy aktywne angażujące dzieci do działania, mówienia, myślenia, doskonalące spostrzeganie i umiejętności analityczno-syntetyczne.

Rysunki czterolatek mają coraz więcej form figuralnych, są coraz bardziej kolorowe. Dzieci chętnie kolorują doskonaląc technikę i osiągając coraz bardziej satysfakcjonujące wyniki.

Zabawy pięcioletków

Dzieci pięcioletnie

- potrafią przez dłuższy czas bawić się wspólnie z innymi dziećmi;
- bawią się w coraz bardziej złożone i intencjonalne zabawy;
- działają coraz bardziej konstrukcyjnie, z ukierunkowaniem na realizację założonych celów;
- poszerzają swoje zainteresowanie grami dziecięcymi;
- częściej doprowadzają do końca wyznaczone zadania;
- coraz rzadziej wymagają pomocy i pośrednictwa ze strony dorosłych w ustalaniu reguł wspólnej zabawy.

Wśród zabaw tematycznych pojawiają się różnorodne tematy, coraz więcej z nich nie jest bezpośrednio związanych z codziennym życiem. Dominują tematy bajkowe. Wzbogaca się przebieg zabawy i czas jej trwania. Dzieci zapamiętują zabawę i umieją powrócić do niej po

przerwie spowodowanej różnymi okolicznościami (np. posiłkiem). Wracając do zabawy czasem wymieniają się rolami, co daje im szansę przyglądania się zdarzeniom z różnych perspektyw.

W tym okresie dzieci gotowe są do złożonej zabawy w teatr i chętnie uczą się ról. Identyfikują się z postaciami, które odgrywają. Dzieci pięcioletnie coraz lepiej bawią się słowem. Lubią wierszyki i piosenki. Pięciolatki są w dalszym ciągu bardzo ruchliwe. W związku z tym należy stwarzać im możliwość zaspokajania potrzeby ruchu poprzez organizowanie gry w piłkę, rzucania do celu, biegów. Warto wplatać w te ruchowe zabawy elementy gier dziecięcych, co umożliwi doskonalenie umiejętności współzawodnictwa.

W czasie zabaw konstrukcyjnych pięciolatki używają różnych klocków. Zwiększająca się precyzja ruchów pozwala na korzystanie z coraz bardziej skomplikowanych elementów konstrukcyjnych. Pojawiają się próby budowania według planu. Korzystanie z planu jest możliwe dzięki rozwojowi funkcji analityczno-syntetycznych. Metodę prób i błędów, stosowaną przez młodsze przedszkolaki, w tym wieku powoli zastępuje planowe, przemyślane działanie.

W działalności plastycznej doskonalą się umiejętności przedstawiania rzeczywistości. Rysunki osiągają poziom uproszczonego schematu i powoli rozbudowuje się ich złożoność. Pojawia się duża ilość elementów dekoracyjnych, ornamentów. Prace są coraz bardziej kolorowe. Najczęściej spotykane tematy spontanicznych prac dzieci to rysunek postaci ludzkiej i domu.

Ważną rolą nauczyciela przedszkola jest zachęcanie rodziców do zabaw z dziećmi oraz demonstrowanie, jakie gry i zabawy są odpowiednie dla dzieci w określonym wieku. Dzieci, które bawią się z rodzicami, to dzieci nie tylko szczęśliwe, lecz także lepiej rozwijające się w różnych sferach. Są bardziej ciekawe świata, bardziej pewne siebie, chętniej poznają nowości, twórczo podchodzą do rozwiązywania problemów. Wspólna zabawa wzmacnia więzi emocjonalne i ułatwia porozumienie. Jeżeli nauczyciel pracujący z dzieckiem w przedszkolu będzie umiał przekonać o tym rodzica, osiągnie prawdziwy sukces, którego każdemu i sobie życzę.